

Sprehodi po knjižnem trgu

Foto: Amadeja Smečkar

Diana Pungersič

Anja Golob: da ne da ne bo več prišla ...

Maribor: samozaložba, 2019.

Vsaj odkar Anja Golob svojo poezijo izdaja v samozaložbi, torej od *Didaskalij k dihanju* prek ponatisa treh pesniških zbirk v eni knjigi, je pri presoji njenih zbirk skoraj nujno upoštevati tudi njihovo zunanjo podobo, saj je ta praviloma do potankosti domišljena in uglašena z vsebino. Kajti ne gre le za skrbno oblikovanje, temveč za pristop h knjigi kot artefaktu. Še posebej izrazito v obravnavani zbirki z bržčas najdaljšim naslovom v zgodovini slovenske književnosti – avtorica je zanj izbrala kar prvo pesem zbirke v celoti: *da ne da ne bo več prišla da ne bo da me žge da se odganjam a ne dorase ne požene korenin ne stebila listov ne zacveti uvene da ne pride več da so vse vse to kar je retuširani plakati dvanajst barv izmozgani ljudje na avtobusih krakajoče ptice zvoki brez terc preosvetljene noči butajoče ob nasipe juter dolgo dolgo prazna dolgo lobanja in da je vse vse to kar je kar je da me žge da več ne pride da ne pride več da ne*. Namera je očitna in inteligentna in se bolj kot na znotrajbesedilno stvarnost nanaša na zunajbesedilne, torej literarno-sistemske okoliščine. Gre za (performativni) poskus vtihotapljanja poezije v javni (družbeni) prostor, v katerem skorajda več ne najde mesta. Razumemo ga lahko tudi kot tihi, a povedni protest zoper izrinjanje poezije iz našega življenja.

Druge zunanje posebnosti zbirke pa se bolj nanašajo na njeno vsebino – denimo očitna in zavezujoča belina naslovnice, kajti naslov in ostali obvezni izdajateljski podatki, vključno s kolofonom, so zbrani na zunanji, hrbtni strani zbirke. Bela, ki udari in pritegne ob prvem stiku s knjigo, je seveda barva razvejene simbolike, vezane predvsem na obrede prehoda oziroma vnovičnega vpeljevanja, v mnogih kulturah je bela tudi barva smrti in žalovanja, v *Slovarju simbolov* razlaga zajema kar polni dve strani. In nemara je prav simbolika, ki belino povezuje z žalovanjem, smrtjo in tudi odprtimi možnostmi pred novim začetkom, še najbližje vsebini zbirke, ki se vsa napaja v ljubezenski izgubi ali še boljje razpadu partnerstva, zveze. Razpad – v pesmih ga ne zaznavamo le vsebinsko, temveč tudi formalno na ravni verzov in besed, ki se prelamljajo, razmikajo, sesuvajo, drobijo v zloge, mestoma tudi v nove pomene –, pa zrcali še en pomemben oblikovalski detajl, in sicer posebna vezava, saj so listi pritrjeni le na eno platnico knjige, zaradi česar jasno vidimo način vezave oziroma rdečo nit, s katero so listi sešiti. Knjiga tako na videz razpada, vendar v resnici ne razpade, saj je kompaktno sešita in ima trde platnice. (Prav takšna se v nadaljevanju kaže izpovedovalka.) Tudi rdeča barva vezave je, podobno kot belina, seveda nosilka močne, a ambivalentne simbolike, skrite v barvi ognja in krvi. Posebej sugestivna je, kadar se nit razgali po sredini razprtih strani, saj močno korespondira z izrazitim ritmom, ki dejansko (v) tej zbirki vlada. Učinkuje kot elektrokardiogram – grafični prikaz delovanja srca, njegovega utripa.

In pulz je v tej zbirki vsekakor ključen, zavezujoč; enkrat kompulziven, pospešen, drugič prekinjen in ustavljen, zavrt. V nadrobljenih besednih zvezah brez slehernega ločila se vzpostavlja svojsko, a povedno protislovje – poezija o ločitvi ne prenese ločil. Tem bolj izraženo pri ponavljanju, ki smo ga v poeziji Anje Golob že vajeni, vendar ima tokrat drugačno vlogo. Če je repeticija v predhodni zbirki pomenila neko notranjo moč, upornost, spodbujanje, prigovarjanje, v tokratni evocira temu nasprotno notranje občutje – veliko stisko, nejevero, iztirjenost, vročičnost in tudi rotnenje, narekanje. Vse to sila plastično slika čustveno in duševno pretresenost, obsedeno stanje, hlastanje za zrakom, hlipanje ... sproženo ob naslovnem dejstvu, “da ne bo več prišla / da ne bo da me žge”. In nadaljevanje zbirke je (le) vsakokratno novo soočanje s to izgubo, ki sprva nosi obča poimenovanja, človek, *ona*, *dvojina*, *dve niansi*, *ti ...*, pozneje pa se konkretizira v ime *katja*.

Postopki, ki drobijo skladnjo, verze in leksiko, še zlasti delo z verznim prestopom, seveda v (slovenski) poeziji niso nič nenavadnega, enjambement je nemara v zadnjem času najizvirnejše pri nas izrabljala Kristina

Kočan, razpadanje besed smo denimo opazovali v zadnji zbirki Ane Pepelnik, vendar Anja Golob z izrazitim, že kar psihedeličnim ritmom, ponavljajmi, močnimi, tudi agresivnimi zvočnimi stiki (“nenadoma tak silovit napor / trda topa temna tvar otipljiva”) in premišljeno pesemsko konstrukcijo ustvarja neustavljivo centrifugo (zbirka se zdi še posebej primerna za glasno branje), ki besede ne le razbije, temveč jih tudi zlije v nove pomene in s tem v novo (dvojno) resničnost, nazorno denimo v pesmi *znotraj*: “v / znotraj nič pro / sojen moder dim / ast dim med / tem in tem in tem / in tako obrni / se v / ase zunaj / nič vse pol / no ničesar no / bene be / re zu / naj vrvi znot / raj”. Raztreščenje se torej nikakor ne dogaja naključno, četudi ob prvem branju tako učinkuje, temveč gre nemara celo za obraten postopek – minuciozno sestavljanje. V tem smislu lahko zliček *sipar* prepoznamo kot ključno besedo celotne zbirke, saj kaže na nesmiselnost/nemoč prisiljenega združevanja. Mehanično lepljenje ne rodi ne novega ne starega pomena in (snovni) temelj zbirke *si par* tako postane le neobstoječ, celo grotesken izraz.

Vendarle pa je v tem zagrizenem (poezija in življenje kot napor in delo!) spreminjanju in sprejemanju drseče besedne/bivanjske tektonike zaznati tudi postopno pomiritev, nekakšno novo vitalno moč (poezije): “kar ljubiš ne / obstaja poezija”. Iz pesmi v pesem zaznavamo zmeraj več svetlobe, *savoir faire*, novo vztrajanje, gibanje, prožnost, popuščanje krča, motivacijo, sprijaznjenje, soočenje, premoščanje ... Pravzaprav lahko v zbirki opazujemo sorodno upornost in vztrajanje kot v predhodnem opusu, še posebej v *Didaskalijah k dihanju*.

Podobno kot se razkroj dogaja na formalni ravni, je tudi na vsebinski ravni zaznati nekakšen spust k primarnosti. Na eni strani opazimo poudarjeno čutnost in domala animalično telesnost, (“telo je pošast /.../ gumitvist z zverjo telo”, “dlan, ki si jo grizla lizala / lizala grizla vsako jamico / vsako žilo anomalijo kože”, “sleci / slečeš me slečem te svetlo prežgano te zebe nimam po /.../ topljenih v raztrgano hrepenenje požrešno lizanje dvojine dva / krat dvakrat lizanje trganje opne spolzkega horizonta ob”) in na drugi vrnitev k naravnim elementom (voda, zemlja, ogenj, zrak), vidnih že v naslovih posamičnih pesmi *oblaki ognji oceani; isti veter; gora; prostor ...*

Tako se z izpostavitvijo (in razstavitvijo) vseh osnovnih/telesnih receptorjev v celoto knjige smiselno vklaplja tudi na videz docela samosvoj konceptualni cikel šestih pesmi z začetka zbirke. Vsaka pesem cikla je posvečena enemu čutu oziroma čutilu (1 oko, 2 uho, 3 nos, 4 jezik, 5 prst), ki je znotraj pesmi podvržen skrajni dekonstrukciji. Vznikle podobe so konkretistične, skorajda nadrealistične, nasilne: “odrežem si uho gluho za

vse uhanе podarim to je”, “nos viham nos tako odpade sam”, “ne ugriznem se vanj ga izrujem zabavne / je ko segam s prsti v usta da izrujem jezik” ... A že tudi v tem razpadu, ki implicira zavračanje (neugodnih) zaznav, vendarle na pogorišču čutil vznika šesta pesem, nekaj presežnega – šesti čut, intuicija, jasna in nedvoumna. Cikel lahko interpretiramo tudi z mislijo na znameniti triler Šesti čut (*The Sixth Sense*, 1999), ki tematizira prav človekovo sposobnost preseganja telesne, zemeljske, čutne resničnosti, v njem se deček pogovarja z mrtvimi. Ne nazadnje tako razumevanje cikla podkrepi tudi pesem z naslovom *da sem tvoj deček*, v kateri si lirski subjekt želi predvsem preseči vlogo dečka (sence, živali) ...

Četrto samostojno zbirko Anje Golob bi nemara še najtočneje opredelili kot pesnitev, narek bolečine, domišljeno izpisan in natančno upovedan. Razhod kot temeljni bivanjski problem, zajeden v obliko in vsebino, se torej kaže v svoji vseobsegajočnosti, kar ne nazadnje zrcali tudi omenjeno premišljeno oblikovanje knjige. Tako zbirka kot celota ponuja več, tj. globlji interpretativni potencial od posamične pesmi brez konteksta. Poezija torej, ki se bolj dogaja v knjigi kot umetniški celoti in manj v pesmi kot njenem osnovnem gradniku.